

THEATERMAKER LIEKE BENDERS LAAT ZICH INSPIREREN DOOR HET KLOOSTERLEVEN

De voorstelling *In Solido* van Lieke Benders speelt zich af in een klooster. „Als een zuster opeens door de scène loopt, dan wint zij het van theater.“

KESTER FRERIKS

Als je een voorstelling in een klooster maakt, hoef je niet per se gelovig te zijn. Ik heb een week in een klooster geleefd en was opeens bang dat dit voor mij het ultieme leven zou zijn. Dat ik tóch gelovig zou worden.”

Theatermaker en regisseur Lieke Benders (1980) laat een foto zien van haar kamer in een Limburgs vrouwenklooster, waarvan ze de naam liever geheim houdt. Dat heeft ze aan de zusters beloofd. Smal bed met stalen frame. Een ouderwetse, strenge cel. Het matras is vast hard en stug. Kleurloze deken. Op tafel een laptop: hierop werkte ze elke dag haar aantekeningen uit.

Ze kon in het klooster verblijven om ideeën op te doen voor haar theatervoorstelling *In Solido*, dat zoveel betekent als „op een vaste, stevige plek“. Dit is haar derde voorstelling over een religieus onderwerp bij Het Huis van Bourgondië uit Maastricht. Eerder maakte ze *Wonderen* en *Orante*. Het laatste ging over de rust en reinheid van het kloosterleven. Benders studeerde in 2003 af aan de Toneelacademie in Maastricht. Dans, beweging, stil spel en beeldende kunst zijn in haar voorstellingen belangrijker dan tekst.

Graag wilde Lieke Benders zich na die eerste keer nog een week terugtrekken, maar dat kon alleen als ze serieus intrede zou doen. Benders: „Ik stond voor een dilemma. Moest ik ten gunste van mijn theatervoorstelling voorgoed in het klooster verdwijnen? Of moest ik ervan afzien? Ik koos voor het laatste.“

Ze benadrukt dat *In Solido* geen getrouwe weergave is van het kloosterleven. Ze was in het klooster niet slechts als gast, ze werd beschouwd als medezuster die diende te gehoorzamen aan de regels en rituelen van het leven binnen de kloostermuren. In alle vroegte opstaan, gewekt door de bel. 's Mor-

gens mocht er geen woord gezegd worden. Het ontbijt verliep in diepe stilte. Daarna mediteren, naar de kerk gaan. En werken. In het onderwijs of in de kloostertuin met bloemen en groenten, in de zieken- of bejaardenzorg.

In Solido speelt zich af in het klooster van de Zusters van de Voorzienigheid aan de Veldstraat in Maastricht. Twee actrices en een danseres verbeelden in ontvangstkamer, gang, refter en kloostertuin scènes en momenten uit het leven van de zusters. Inspiratie vond Benders in religieuze teksten en hedendaagse literatuur. Woestijnvader Evagrius van Pontus schreef bijvoorbeeld: „Dat is de monnik, van iedereen gescheiden, met iedereen verbonden.“ Deze woorden zijn voor haar een leidraad. Of het gedicht *Bekentenis* van Gerard Reve: „Voordat ik in de Nacht ga/ Die voor eeuwig lichtloos gloeit,/ Wil ik nog eenmaal spreken,/ En dit zeggen:/ Dat ik nooit anders heb gezocht/ Dan U, dan U, dan U alleen“.

In de kloostergang die sereen, wit en stil langs het eeuwenoude gebouw loopt, wijst Benders op een bel: „Het leven in een klooster is streng geregeld, alles gebeurt op vaste tijdstippen. Bidden, waken, verzorgen, mediteren. In dit gebouw zijn veel bellen. Elk met een eigen klank. De ritmiek van die bellen zorgt in mijn voorstelling voor structuur. De speelsters reageren erop.“

De toeschouwers volgen die speelsters in een rondgang door het gebouw. Op dit moment leven er nog zes zusters. In de ontvangstkamer hangt een bord, waarop de intentie van de dag staat. Voor woensdag 9 september luidt de opdracht tot gebed Gerechtigheid.

Vanaf haar jeugd is Benders geboeid door kloosters. Ze groeide op in Sittard en bezocht met haar familie het Missiehuis St. Michaël in Steyl, bij Venlo. Haar grootvader nam haar mee naar de huilende madonna van Brunsum. „Mijn opa streek over haar wang en liet iedereen de natte tranen voelen“, zegt Benders. „Maar ik voelde niets, en toch wilde ik geloven.“ Ook ging ze naar Lourdes en deed ze stukken van de bedevaartstroute naar Santiago.

Tijdens haar afzondering ontdekte Benders dat kloosterzusters veel dichterbij de maatschappelijke ontwikkelingen staan dan de meeste mensen vermoeden. Alleen ze uiteten dat minder direct. Met de zusters keek ze naar televisie toen bekend werd dat Obama president van de Verenigde Staten werd. Opeens deelde een zuster chocola uit. Met stralend gezicht zei ze „dat er iets te vieren was“.

Benders zag overeenkomsten tussen het werk van een theatermaker en de leefwijze van kloosterlingen: „Als regisseur sta ik nogal beschouwelijk en met afstand tegenover het leven. Ik werk in afzondering. Maar tegelijk wil ik iets zeggen over de samenleving. Voor

mij zijn kloosterzusters heldinnen. Ik heb een zuster ontmoet die 32 jaar in Burundi werkte in de missie. Als je nu naar Burundi zou willen reizen, krijg je een negatief advies. Het is er levensgevaarlijk, er heerst oorlog en geweld. En toch heeft Zuster Burundi, zoals ik haar noem, daar gewerkt in het onderwijs en de ziekenverzorging. Ik hoop dat mensen die mijn voorstelling bijwonen, beseffen hoe belangrijk een zuster of monnik is voor de maatschappij. Kloosters zie ik als de longen van de samenleving. Tussen de muren wordt een wereld behouden die dreigt te verdwijnen.“

Benders wilde *In Solido* graag brengen in een klooster waar zusters nog echt wonen en werken. Zij vormen een actieve gemeenschap. Tijdens het repeteren merkte ze dat de werkelijkheid van de zusters altijd sterker is dan haar toneelstuk: „Als een zuster opeens binnenkomt of door de scène loopt, dan wint

zij het van theater. Zij neemt een belangrijk en betekenisvol verleden met zich mee. Wij zijn niet meer dan gast in hun huis.”

De orde die Lieke Benders schept, bestaat niet in het echt. Het is een fantasiecongregatie. De actrices dragen felblauwe habijten en een sluier. De kleur blauw staat in de katholieke leer bekend als de mariakleur waarvan de kenmerken zijn: trouw, toewijding, zorg en melancholie. Toen de zusters van de congregatie aan de Veldstraat de actrices voor het eerst in kostuum zagen, moesten ze lachen. En dat terwijl ze zelf in een vergelijkbare dracht gaan. Ze komen ook naar de voorstelling kijken, gekleed in habijt. Regelmatig zeggen de zusters tegen Benders: „Zorg je er wel voor dat wij ook gewone mensen zijn?”

Al is *In Solido* geen echt religieuze voorstelling, toch speelt godsdienst een belangrijke rol in Benders' leven: „Ik steek altijd kaarsjes aan voor mensen die me dierbaar zijn. Wat de zusters me vooral leerden, is de toewijding die zij betrachten. Een zuster verricht elke handeling met eerbied. Ze zal niet een kopje thee inschenken en tegelijk praten, vragen of je suiker wilt. Nee, eerst met zorg thee schenken, dat voor je neerzetten, dan vragen of je suiker wilt enzovoort. Die kalmte is fascinerend, als in een ritueel. Mijn speelsters zullen in hun spel die aandacht uitdragen door heel precies te acteren. Ik was er bijvoorbeeld eens getuige van dat een zuster haar schoenen uitdeed om ander schoeisel aan te trekken voor het werk in de tuin. Ik raakte geboeid door de concentratie, waarmee ze haar bewegingen maakte. Alsof ze knielde en bad.”

God is in Benders' leven een grotere plaats gaan innemen dan ze vermoedde voordat ze aan *In Solido* begon. Ze zegt: „Geloven in God is als geloven in een theatervoorstelling: je ziet de decors en denkt dat het een bos is, of een huis. Ik wil in die illusie geloven. Ik wil wel het decorstuk zien maar niet het touw waaraan het hangt.”

'In Solido' van Lieke Benders door Het Huis van Bourgondië. Première 18/9, Zusters van de Voorzienigheid, Veldstraat 2, Maastricht. Aldaar t/m 20/9. Tournee t/m 28/11. Inl: huisvanbourgondie.nl

Lieke Benders Foto Chris Keulen